

LBRIS

We know
books

Colecția HANS URS VON BALTHASAR
este coordonată de ALIN TAT

Christ-Sein heute. Zwei Plädoyers

© Joseph Ratzinger, Hans Urs von Balthasar
Kösel-Verlag, München 1971.

Ediție nouă 2013 c. Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg

© 2023 by Editura Galaxia Gutenberg

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VON BALTHASAR, HANS URS

A fi creștin astăzi / Hans Urs von Balthasar,

Joseph Ratzinger, ed.: Silviu Hodiș –

Târgu-Lăpuș : Galaxia Gutenberg, 2023

ISBN 978-630-337-006-4

I. Anghelescu, Maria Magdalena (trad.)

www.galaxiagutenberg.ro

Editura Galaxia Gutenberg

435600 Târgu-Lăpuș, str. Florilor nr. 11

Tel/fax: 0264-243616; mobil: 0723-377599

e-mail: contact@galaxiagutenberg.ro

PRINTED IN ROMANIA

HANS URS VON BALTHASAR
JOSEPH RATZINGER
(Papa Benedict al XVI-lea)

A FI CREȘTIN ASTĂZI

◆◆◆

DOUĂ PLEDOARII

Traducere din limba germană de
Maria-Magdalena Anghelescu

Galaxia Gutenberg

2023

Cuprins

HANS URS VON BALTHASAR	
DE CE MAI SUNT CREȘTIN.....	7
1. Alpha	9
2. Provocarea	18
3. Unicități relative	23
4. Unicul absolut.....	34
5. Centrul de greutate eshatologic. Forma sa	39
6. Centrul de greutate eshatologic. Conținutul său	46
7. Distrugerea centrului de greutate eshatologic	74
JOSEPH RATZINGER	
DE CE SUNT ÎNCĂ ÎN BISERICĂ.....	85
1. Reflecție preliminară asupra situației Bisericii.....	89
2. O imagine despre natura Bisericii	102
3. De ce rămân în Biserică	109

1. *Alpha*

A fost deseori subliniat paradoxul: în secolele în care Biserica a fost cea mai sigură de conținutul și misiunea ei specială și de puterea ei de modelare a lumii, abia dacă s-a gândit să se observe și să se definească teologic: nici măcar la Toma de Aquino nu există un tratat propriu-zis *De Ecclesia*. Biserica este acea formă finală a societății umane către Dumnezeu (și de la Dumnezeu) rezumată în mod ideal în „imperi”. Cu toate că în vremea aceea activitatea misionară era în dezordine, ea a fost o „formă” care s-a ridicat mai presus de „materia” umanității, în sensul pildei evanghelice a drojdiei, care,

nefiind bună de mâncat ca atare, își arată vrednicia doar când este amestecată cu „trei măsuri de făină”. Apoi, la începutul timpurilor moderne, a început diferențierea din ce în ce mai mare dintre domeniul profan, care devenea independent, și domeniul sacru izolat astfel, până la doctrina existenței a „două comunități perfecte în sine”, una laică și una spirituală, ale căror interese nu se mai suprapun decât în zonele de frontieră. Acesta a fost desigur și momentul în care Biserica s-a putut obiectiva pentru ea însăși, perioada de înflorire a unei ecleziologii structurate în primul rând instituțional. La prima vedere, procesul pare să fi fost la fel de inevitabil pe cât de necesară era desprinderea științelor lumești din îmbrățișarea lor sacră. Dar acum, Conciliul Vatican II, reflectând la misiunea inițială a ucenicilor față de toate neamurile, la funcția comunității lui Hristos ca drojdie și la idealul de odinioară al unei „creștinătăți” lumesc-spirituale, a recunoscut din nou transcendența esențială a „Bisericii” (ca „formă”) către lume (ca „materie”), a deschis larg ușile și le-a reamintit creștinilor de datoria lor apostolică fundamentală. Într-o situație complet schimbată

– într-o lume desacralizată și suspicioasă față de sacralitatea unei biserici-fosile, ghemuită în ea însăși, chiar total contrariată de ea – a vrea să reprezinti idealul medieval, iar aceasta cu niște trupe din ce în ce mai reduse de creștini, în fața unei lumi autosuficiente care se perfecționează cu mijloace proprii: acesta pare a fi un romantism visător. Și totuși: întreprinderea primilor ucenici care s-au văzut în fața unei culturi a întregii lumi păgâne și în fața domeniului lumii politic și militar consolidat, pe care, în mai puțin de două secole, îl creștinaseră deja, nu a fost cu nimic mai puțin utopică.

Dar pe atunci, era la lucru o forță invincibilă, concentrată, complet conștientă de unicitatea și impactul ei. Cu ce convingere îi trimite însă ultimul Conciliu pe creștini în lume? Își pot aroga ei oare puterea formatoare pe care o avea Biserica primară? Iar această putere nu ar trebui să fie și mai mare, și mai unitară în punctul ei de pornire, și mai concentrată, pentru că lumea materială în care urmează să se reverse formator este mai diversă, mai pluralistă și mai contradictorie în sine decât putea să fie vreodată o cultură a lumii

antice? Creștinilor trimiși li se cere practic ceva supraomenesc: să se transforme dintr-o Biserică statică, închisă în sine, într-o Biserică dinamic-apostolică, care să aibă în același timp puterea unității – cum altfel s-ar putea forma ea însăși prin unire? – și puterea diversificării în diversitatea-lumească – deoarece cum altfel ar putea pretinde să pătrundă în lume așa cum este de fapt? Un program pentru supraoameni, care pare să depășească în toate privințele statura unor pă-mânteni obișnuiți. Mai ales dacă luăm în considerare faptul că puterea unității din care ar trebui să decurgă totul a fost și rămâne puterea Celui răstignit, neputincios, care renunță la mijloacele de putere ale acestei lumi, în timp ce din partea lumii se oferă din ce în ce mai multe mijloace de putere pentru a face față problemelor umanității și unificării lumii. Poate că în loc de „supraoameni” ar trebui să spunem pur și simplu „sfinți”, dar atribuindu-le și lor noi dimensiuni umane: să se afle în același timp într-un tot în puterea originii și într-un tot în punctul extremei ei radiații. Într-un tot la Domnul cel răstignit și într-un tot la oamenii ale căror nevoi și părăsire de Dumnezeu

le-a purtat până la identificarea cu ei. Iar pentru aceasta nu ar trebui nicidecum să se afle în două locuri deodată, ci, dacă ar suporta această tensiune, ar fi în cele din urmă într-un *singur* loc. Și pentru că aceasta ar fi împlinirea exactă a existenței și misiunii creștine, nu ar trebui nici să se întrebe întruna în reflecțiile lor cum vor realiza aceasta sau chiar dacă vreun om va putea realiza vreodată aceasta.

Acest lucru este important, pentru că la fel cum credința creștină în fapta lui Dumnezeu în Isus Hristos pentru lume nu poate fi niciodată pe deplin clarificată rațional (altfel ar fi înțeles și stăpânit perfect eu însumi această faptă și ea nu ar mai fi fapta lui Dumnezeu pentru noi), tot astfel și existența creștină, care trăiește din credință, nu se poate situa niciodată pe sine în relația cu această credință. Ea vrea desigur să fie o expresie a acestei credințe, să fie astfel îmbrățișată și modelată de ea. Prin urmare, nu trebuie să se chinuie să afle în ce relație stau eu, acest păcătos care eșuează, cu Domnul pe care ar trebui să îl proclam și să-l reprezint într-un fel, în ce raport stau distanța și apropierea [mea de el]. Cu întrebarea

și mai dificilă, pe care a subliniat-o și Pavel, în ce moment al evenimentului hristologic ajung eu să stau: înaintea crucii (spre care de abia mă îndrept), în crucea și moartea însăși, sau după cruce în acea Înviere, abia de la care devine posibilă întreaga mea participare la evenimentul-Hristos. Cărui Domn mă voi conforma primind această Euharistie: Celui Veșnic-Viu, Nemuritor? Sau Celui în agonie până la sfârșitul acestei lumi, a cărui moarte o vestesc la fiecare celebrare euharistică? Sau se întrepătrund aceste două moduri de existență imposibil de diferențiat, de vreme ce Mielul de pe tronul lui Dumnezeu este în același timp viu și „ca înjunghiat de la întemeierea lumii”? Taina existenței creștine, dacă trăiește din credința în taina lui Hristos, rămâne de nepătruns și niciun creștin adevărat nu poate fi interesat ca atare să o dezvăluie. Existența sa este determinată de cele două puncte angulare: punctul *din* care și punctul *spre* care există; primul este Dumnezeu în Hristos, al doilea este seamănul, iar el însuși este posibil în măsura în care este mișcarea primului către al doilea: Duhul Sfânt urmează

să aibă grijă de modul în care se va realiza această mișcare.

Totul se reduce la atingerea corectă a punctului Alfa. În el se află forța concentrată a unității care ar trebui să se diferențieze în pluralismul lumii. În mod cert, Alfa nu stă nici în mine, nici în practica mea; aceasta nu poate fi decât mărturia a ceea ce mi s-a întâmplat mie – în primul rând mie însumi. În cele ce urmează va fi vorba numai despre acest Alfa. Despre însușirile sale și despre dovada oferită de el că el este originea. Faptul că mai sunt astăzi pe bună dreptate sau pe nedrept creștin depinde tocmai de concludența acestei dovezi. Punctul la care se privește aici este „grăuntele de muștar” din pildă, mai mic, mai neînsemnat, mai sărac decât toate celelalte semințe și întotdeauna deja „căzut în pământ”, niciodată prezentabil în forma sa pură, ci doar în procesul morții („dezintegrării”) sale și învierii ca spic și rod. Nicio „estetică” contemplativă nu se poate întoarce în urma acestei „drame” a grăuntelui de muștar: cel mai original lucru perceput este întotdeauna ceea ce „se” petrece între Dumnezeu și lume. Dar subiectul primar al acestui „se”

rămâne totuși Dumnezeu. Ceea ce „se” întâmplă este ceea ce face și suferă El: în omul Isus Hristos și, prin El, pentru toți și în toți.

Revenind la acest punct dramatic, toate întrebările ulterioare pot fi lăsate deoparte, oricât de importante ar fi ele ca niște consecințe directe ale principiului. Nu se va pune deci întrebarea cum se raportează acest Alfa creștin la alte principii care apar în istoria lumii cu aceeași pretenție de a fi punctul de plecare. Nu se va pune nici întrebarea de ce prefer eu să aparțin unei anumite confesiuni creștine și nu alteia. Nici întrebarea ce condiții prealabile ar fi de așteptat din partea Bisericii, pe de o parte, și a lumii pe de alta, pentru ca grăuntele de muștar să dea rod. Aici s-ar ridica toate acele probleme de adaptare, *aggiornamento*, hermeneutică, demitizare, angajament în societatea de astăzi; dar oricât de arzătoare ar fi toate acestea pentru noi, ele stau pe locul al doilea, în spatele întrebării din titlu, care nu este: *în ce fel pot fi astăzi un creștin credibil, ci: de ce mai sunt astăzi creștin?*

Respectarea ierarhiei problemelor, menținerea ei, este extrem de importantă tocmai în acest

moment. Confuzia situației postconciliare vine în mare măsură din faptul că ultimul Conciliu a crezut că poate lăsa deoparte chestiunile primare – „dogmele” Sfintei Treimi și hristologiei, precum și ecleziologia care decurge launtric din hristologie – și că poate începe imediat cu chestiunile „pastorale” derivate din ele. Probabil că în multe domenii laice așa ceva este cu putință, dar nu și în cel creștin; căci aici râul este inseparabil de izvor. Și orice Beta nu poate fi clarificat decât în lumina lui Alfa. El însuși se postulează înaintea tuturor lucrurilor, dar noi nu trebuie să-l lăsăm niciodată în urmă ca premisă existentă în spatele nostru. Dacă îl presupunem ca ceva cunoscut, suntem imediat pedepsiți: cu confuzia babilonică a limbilor, care nu mai poate să spună ceea ce este general cunoscut. Așa încât lucrarea comună, începută dialogic, este abandonată și fiecare merge, izolat, pe drumul său.